

ฐานข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จัดทำโดย

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง

วิธีการดำเนินการ/ขั้นตอน

- สำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือ ปราชญ์ท้องถิ่น
- บันทึกข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ลงในระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป้าหมายโครงการ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ตำบลหนองแวง อำเภอมืองร้อยเอ็ด

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลหนองแวง อำเภอมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

วัตถุประสงค์

- ๑.เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
- ๒.เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเองอันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้คงอยู่ต่อไป ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จนได้แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

ประเพณี/วัฒนธรรม ในพื้นที่ ตำบลหนองแวง อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่

- ประเพณีบุญผะเหวด
- ประเพณีสงกรานต์
- ประเพณีทำขวัญแม่โพสพ(ทำขวัญข้าว)
- ประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ (ออกพรรษา)
- ประเพณีเข้าปรีวาสรกรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่ ตำบลหนองแวง อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่

- ด้านเกษตรกรรม
- ด้านหัตถกรรม
- ด้านการแพทย์ไทย
- ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ด้านศิลปกรรม
- ด้านอื่น ๆ เช่น ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารพื้นบ้าน

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น (ภูมิปัญญาชาวบ้าน)
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ตำบลหนองแวง
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีนามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิ์และมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคงสร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทยสามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเข้ากับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

งานกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงได้ เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้สำรวจจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชนและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นประชาชนชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่นต่อไป

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดค้นขึ้นมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแก้ปัญหาเป็นทั้ง สติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านดังนั้นจึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้างภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังนี้

สาขาที่ ๑ ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกลั่นกรอง การแปรรูป การประมง การป่าไม้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา เป็นต้น

สาขาที่ ๒ ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่ายโดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน งานแกะหนังตะลุง งานทอผ้าด้วยมือ งานเย็บปักถักร้อย การทำหัวโขน เป็นต้น

สาขาที่ ๓ ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุนแรงงานและเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิตโดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของเป็นจำนวนมากเพื่อการค้าและรวมถึงงานด้านการบริการ เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป (โต๊ะ/เตียง/ตู้) การแปรรูปสิ่งต่าง ๆ จากยางพารา เป็นต้น

สาขาที่ ๔ ด้านการแพทย์ไทย คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย การนวดไทย การนวดประคบสมุนไพร การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การผดุงครรภ์พื้นบ้านโดยหมอดำแยของชาวไทยมุสลิม (โต๊ะบีแด) เป็นต้น

สาขาที่ ๕ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการพัฒนาการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนเช่นการบวชป่าการสืบชะตาแม่น้ำการทำแนวปะการังเทียมการอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

สาขาที่ ๖ ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ เช่น การขับร้องเพลงอีแซว ลำตัด ลิเก หมอลำ โนรา เป็นต้น

สาขาที่ ๗ ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเช่นภาษาโบราณภาษาถิ่นหนังสือตำราตำรับอาหารงานประพันธ์บทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน บทเพลงต่าง ๆ เป็นต้น

สาขาที่ ๘ ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารไทย อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

ด้านภาษาและวรรณกรรม

การขับร้องทำนองสรภัญญ์ ในปัจจุบันเป็นเรื่องที่น่ายินดียิ่งที่ชาวอีสานได้ร่วมใจกันสืบสานการสวดสรภัญญ์ให้คงอยู่ ด้วยการสวดในกิจกรรมวันธรรมะสวดและงานบุญต่าง ๆ รวมไปถึงได้จัดให้มีการประกวดสวดสรภัญญ์กันอยู่เสมอมีการแข่งขันตั้งแต่ระดับตำบลจนถึงระดับภาคนอกจากนั้นแล้วยังได้ถ่ายทอดให้กับเยาวชนโดยการบรรจุอยู่ในการเรียนการสอนวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นในโรงเรียนต่างๆของภาคอีสานอีกด้วยจึงเชื่อได้ว่า การสวดสรภัญญ์เป็นอีกหนึ่งมรดกวัฒนธรรมทางภาษาที่จะยังคงอยู่กับชาวอีสานต่อไปตราบนานเท่านาน

ด้านหัตถกรรม

คือ งานช่างที่ทำด้วยมือหรืออุปกรณ์ง่าย ๆ อาศัยทักษะและเน้นประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก โดยทั่วไปเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมและศาสนา สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

ด้านศิลปวัฒนธรรม

ภาคอีสานมี ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์แสดงถึงความเป็นไทยอย่างโดดเด่น และสืบทอดจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยสะท้อนออกมาในรูปขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ภาษาวรรณกรรม ศิลปกรรม โบราณคดี การละเล่น ดนตรี นาฏศิลป์ และชีวิตความเป็นอยู่และวิทยาการท้องถิ่น ซึ่งเป็นมรดกทางปัญญาของกลุ่มชนเป็นศักดิ์ศรีของท้องถิ่นที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงสืบอยู่ต่อไป

ด้านการแพทย์

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้านเช่น การหัตถเวชกรรมไทย การนวดไทย การนวดประคบสมุนไพร การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การผดุงครรภ์พื้นบ้านโดยหมอตำแยของชาวไทยมุสลิม (โต๊ะบีแด) เป็นต้น

ด้านเกษตรกรรม

คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกลั่นกรอง การปลูกลำไย การประมง การป่าไม้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา เป็นต้น

ด้านอื่น ๆ เช่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารไทย อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

ปราชญ์ชาวบ้านด้านภาษาและวรรณกรรม

ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	หมู่ที่	ตำบล
1	นายวิชัย เสาสมภพ	6	หนองแขวง
2	นายวัน ปัญญ์	7	หนองแขวง
3	นายพุด ประสาร	1	หนองแขวง
4	นายวีระเดช จินตามล	10	หนองแขวง

ปราชญ์ชาวบ้านด้านหัตถกรรม

ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	หมู่ที่	ตำบล
1	นางตุ่น ทักขินัย	3	หนองแขวง
2	นางคำดี รักการ	3	หนองแขวง
3	นางจำเนียร สิทธิการ	10	หนองแขวง
4	นางหอมเย็น ไชยประเสริฐ	1	หนองแขวง

ปราชญ์ชาวบ้านด้านศิลปกรรม

ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	หมู่ที่	ตำบล
1	นายบุญโฮม พิมพินทอง	7	หนองแขวง
2	นายอภิชัย มะยุระรักษ์	13	หนองแขวง
3	นายอาภิชาติ เสาสมภพ	6	หนองแขวง

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการแพทย์ไทย

ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	หมู่ที่	ตำบล
1	นางพรัตน์ งามผิวเหลือง	6	หนองแวง
2	นางบุญถม มาบุญธรรม	10	หนองแวง
3	นางสาวภัชรี สังฆะมณี	6	หนองแวง

ปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรกรรม

ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	หมู่ที่	ตำบล
1	นายพรชัย คำหารพล	9	หนองแวง
2	นางอุไร คำปลิว	11	หนองแวง
3	นายดวน วันนิจ	10	หนองแวง
5	นายสังคม สมศรี	7	หนองแวง

ปราชญ์ชาวบ้านด้านอื่น ๆ ภูมิปัญญาด้าน ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนา ประเพณีท้องถิ่น

ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	หมู่ที่	ตำบล
1	นายวิชัย เสาสมภพ	6	หนองแวง
2	นายวัน ปัญญา	7	หนองแวง
3	นายพุฒ ประสาร	1	หนองแวง
4	นายวีระเดช จินตามล	10	หนองแวง
5	นายสุริยา ไชยจันลา	5	หนองแวง